

EGY FÖLDMUNKÁS NAPLÓJÁBÓL

Este összevestünk Sárival. Megint nincs a háznál se kenyér, se szalonna, se krumpli. Egy kosár liszt van, meg egy vékányi tengeri. Azt a kicsirkének sugorgatta eddig Sári, mert nem szeretné, hogy kikopjunk a magjából, hogy egész éven át egy tyúkfia ne legyen a háznál. A Mózsi kertjének még híja van, az inségmunkából semmi se lesz a héten. Szabó komáék is csak még tegnap állottak ki, miránk jó, ha majd a jövő hét derekán kerül a sor. Most aztán azon veszekedtünk, hogy ahhoz a kosárnyi liszthez honnan kerítsünk még vagy két kosárral, hogy legalább egy kis sütet legyen. Sári azon van, hogy kérjek Mózsitól hitelbe, de én ezt restellem, mert most is tartozunk már neki. Vagy pedig kérjek Mihály bátyáméktól, azoknak van. Esetleg Kis István sógor, a Zsuzsink ura is tudna segíteni. Szóval ő azt akarja, hogy az én rokonaimtól kérjünk, én meg ezt nem szeretem, kérjen ő, az ő rokonaitól. De nem akar. Szegények azok is és nem szívesen adnak.

— Akkor meg add el a csirkét, ami most kelt. Most még nagy ára van, majd ha keresünk, májusban visszavesszük olcsóbban.

De ebbe se megy bele. Hogyne, hátha itt döglünk rakásra, ő csirke nélkül nem lesz, mert ha nem nevel, akkor még csak tojása se lesz a háznál soha. A keresetből sohse veszünk mink csirkét. Csak kenyérre lenne elég. De meg aztán a márciusi csirke ér valamit, ez már tojik a jövő télen. Most is abból krajcározunk, amíg el nem kellett a tyúkokat adni.

Mindegyikünknek igaza van. Csak az a kérdés, melyik az erősebb igazság. Az enyémnek kellene lenni, mert hiszen tán én viselem a kalapot.

Éppen evés közben kaptunk össze. Tésztalevest főzött, de nem volt már hozzá, csak egy kis pilis hajas kenyér.

Hiszen én is tudtam, hogy nincs, de legalább várna vele, amíg eszik az ember. De olyan gyalázatos természete van, hogy ha baj van, mindig evés közben veszi elő. Ilyenkor az ember úgy felforr, hogy ölni tudna haragjában. Még a kutya is akkor legdühösebb, amikor eszik. Soha se tudja megállani, pedig tudja, hogy összeveszünk, hogy bele ne kezdjen, én meg nem tudom megállani, hogy fel ne csattanjak. Sokszor megfogadtam pedig már magamban, hogy hallgatok, hallgatok, akármit beszél, nem érdemes veszekedni, avval úgy sem lesz jobban semmi. De nem tudok úgy tenni, mint **Polyák** Mihály bátyám. Az úgy tud hallgatni, ha Erzsók ágyó **veszekedik**, „majd magához jön hé, majd megbékül” — mondja és hallgat a lócán, mint a gyerek, amikor odacsunytott. Vagy pedig kimegy az ólba a tehénekhez és azoknak motyorékol.

Én nem tudom magamat így visszatartani. Ezelőtt még csak megjárta. Édesapámat, ha megharagította ides, akkor megkontyolta egy kicsit, adott neki egy pár macsalit és hamarabb vége lett. Ides elbőgte magát, édesapám meg kiadta a mérgét és túl voltak rajta. De most már nem nagyon szokás az asszonyt megverni. Megszólják az embert. — De nagy legény — mondják — elbánhatik

egy rongyos asszonnyal... De a fene a hús körmét, csak engem nem verne meg... így heccelik egymást az asszonyok; így hát az ember visszatartja magát, de annál jobban forr benne a méreg. Most mindig olyat beszél, ami marhaság, amit nem lehet, csak azért, hogy ellenkezzen a másikkal. Mérgemben már nem tudtam mit csinállok, felkaptam a tálat, hogy hozzávágom levesestől, de az utolsó pillanatban visszakaptam a karom és csak levágtam az asztalra, hogy kilötytént belőle egy kicsi. Akkor a lámpának hajtott az indulat, mert az volt az asztalon a kezemügyébe, de hirtelen megfékezett a tüztől való félelem. Kapkodásomban a kés ragadt a kezembe, meg a darabka héjjas kenyér, már fel is emeltem mind-egyiket, hogy a földhöz vágom, de akkor ránéztem a gyerekekre és láttam, hogy össze vannak ijedve, a szemük felakadt. Eszti már bőgni kezd, Gabri mint egy ijedt kis kutya úgy néz rám — és lecsaptam az asztalra mindent. Felálltam hirtelen: Lássátok, ilyen anyátok — mondom a gyerekeknek — nem hagyja az embert enni — és kimentem. Az ajtót meg úgy berántatta velem az indulat, hogy csak úgy rengett bele a rossz ház, a kilincs meg a kezemben maradt. Belülről leszaladt róla a csavar, mert csak úgy dróttal volt már odaerősítve. A földhöz vágtam a kilincset is — újabb baj ez is! — az ajtót meg kinyílt utánam.

Elmentem hátra, azután meg visszajöttem és ott járkáltam a ház előtt az udvaron.

Egy jó negyedóráig ácsorogtam itt. Lassan hült a haragom és mert hajadonfővel már fázni kezdtem, hát bementem. Sanyi fiam ezalatt megkereste a csavart és mert ő nagy mester, már szerelte is vissza. Sári pisszegve mosogatott a vaskályha előtt a földön. A nagyobb gyerekek csendesen gubbasztottak ki itt, ki ott, de aztán, ahogy látták, hogy nincs már semmi baj, hozzáfogtak halkan zsenyegni. Eszti nemsokára odacsúszott hozzám, a kezében egy össze-vissza ütött-vert csörgő. — Apá... apá... apá... hajtja szüntelenül és mutatja, hogy neki miye van. Mit tegyen az ember, a gyerek nem tehet semmiről. — Ki adta, kis jányom? — kérdem tőle, amilyen barátságosan akkor telt tőlem. — Pitta otta ittijábu... — gagyogja. Felvettem hát az ölembe, ő meg boldogan csörgetett a fülembe az ütött-kopott játékkal. — Kis buta kölykőm — gondolom — vajjon ha még tésztalevessel se laktok majd jól, lesz-e még kedvetek játszani?

Elszállt a mérgem egészen. Visszagondoltam a gyerekkoromra, én is milyen ijedt voltam, ha az öregek veszekedtek. Akkor voltunk boldogok, ha az édesapám füttyölt, dalolt vagy tamburázott, idesanyám meg kísérte halkan.

De az anyjkkal azért nem békültünk ki akkor este. Szótlanul megágyalt, én lefeküdtem, a gyerekeket is lerakta, a lámpát is eloltotta és a setétben leült a kemence mellé. Így szokta, ha haragszik. Vagy a lócán hál, vagy pedig késő éjszaka, amikor már mindenki alszik és elunja a kucorgást, felfekszik mellém az ágyra,

én mindig kihagyom neki a helyet. Hajnalban aztán megint korábban kél, hogy szót ne kelljen váltani velem.

Egy-két nap alatt azért mindig megbékélünk, ha újra össze nem kell veszni valamin.

*

Reggel korán én is felkeltem és elmentem Mózsához. Még volt egy napra való ásás. Sárít nem is láttam, valahol hátul az udvaron lehetett, vagy már kenyér után szaladgált ő is, mert még a setét hajnalon leszállt az ágyról.

Hozzáfogtam az ásáshoz, de avval a szándékkal voltam, hogy ha felkél Mózsi, beszélek vele.

Be is mentem nemsokára a boltba. — Na, mi az szomszéd? — kérdezi, ahogy beléptem.

Egy kis kerülővel fogtam hozzá. — Szomszéd úr, azért jöttem be, hogy félbehagyom egy kicsit az ásást, dolgom van, el kell mennem.

— Jól van szomszéd, — mondja s már azt hittem, ennyiben hagyja, pedig akkor nehéz lesz elébekerülni a bajommal, de mégis utólag könnyedén hozzátette: — Mi dolga van, hova megy?

— Őszintén szólva — mondom —, kenyér után kell járni, elfogyott a kenyérünk már, meg ez az inségmunka is késik, soká jött a mérnök, miránk csak a jövő héten kerül a sor... nem tudunk addig kitartani. Elmegyek, Mihály bátyámék vagy István sógorék segítsenek ki legalább már, amíg a munka megkezdődik. Egy kosár lisztünk van még, egy kis máléliszt is volna bele, de hát ennyinek nem érdemes befűteni — adtam elő könnyedén, mintha nem is volna olyan nagy a baj. — Gondoltam is, hogy kérek a szomszéd úrtól — folytattam óvatosan —, de hát már most is tartozunk, ez a pár napszám nem sokra telik, az ízikért is le kell számítani belőle, krumplit is vitt az asszony, meg petrót is... ebből nem igen jár már nekem...

— Hát aztán a bátyjáék adnak legalább? — kérdi Mózsi.

— Azt én nem tudom. Ha akarnak, adnak, ha nem, nem. Azt tudom, hogy nem szívesen adnak, mert azt hiszik, sose adjuk meg, pedig nem maradtam még adós egy szem búzájkkal se...

— Tudja mit, szomszéd, ne menjen most sehova, adok én annyi lisztet, majd megfizetik, ha keres... Mennyi kell?

— Tíz vagy tizenkét kiló kellene hozzá, — mondtam. — Nem mertem többet mondani, ez is köszönet.

— Elviszi most, vagy majd délbe?

— Elvinném most, mert még nem is volt fröstök, meg aztán ne vegye az asszony is a nyakába a falut, mert ő is megyen biztosan kölcsön után. Én az én rokonaimhoz, ő az övéhez, ez a törvény...

Azonnal kimért tizenkét kiló barna lisztet egy nagy papírzacskóba és elkocogtam vele haza.

De Sári már nem volt otthon. Ahogy én eljöttem, mindjárt jöttek érte Kelemenéktől, elmúltak a névnapok, a Sándor, József, menjen segíteni takarítani. Elment örömmel, hiszen ez olyan, mintha az égből jött volna. Egy kis ünnepi maradék is jut megint, aztán valami pénzt is fizetnek. Jó lesz sóra, élesztőre a kenyérsütéshez, ne kelljen ezt is Mózsitól hitelezni.

Ennivaló, persze, nem maradt a háznál. Erzsi, hogy az anyja elment, megint itthon maradt az iskolából, pedig majd kiírják mulasztónak, de már mindegy, nem maradhatnak a gyerekek magukba. Forralt egy kis feketekávét, de ennél már jobb lett volna a cibere. Egy kis árpakávét van ugyan még, de pótkávét helyett égett kenyérhéjat raknak bele, az úgy megkeseríti, hogy hiába teszi bele az ezerédest, nem fog rajta, tán még keserűbb tőle.

Az estéről maradt kis héjas kenyeret beleaprítottuk és elütöttük vele az éhünket. Lisztet már szereztem, majd délre kavartnak valami galuskát. Én elmentem ásni, a nagyobb gyerekek meg az iskolába.

De szegény Sárím gondoskodott a délről. Akármilyen sok volt is Kelemenéknél a dolog, avval az ürüggyel, hogy kovászt kell tenni (pedig még nem is tudta, hogy szereztem lisztet), mert az éjjel sütni akar, hazaszaladt, de a kötője alatt kalácsot, süteményt és egy csuporban összekapart fagyos paprikás húst hozott. A menyecske adta oda neki, mert elpanaszolta, hogy nem hagyott a gyerekeknek semmi ennivalót. Az öregasszony nem is látta, az nem is tudja, hogy mink milyen szegények vagyunk. Azt hiszi, még mindig olyan világ van, mint azelőtt, hogy csak annak nincs, aki nem szeret dolgozni, vagy aki megissza a keresetét.

Én haza se mentem volna ebédre, minek, ha nincs mit enni, de Erzsi értem jött.

Igy már egészen megkönnyebedtem. Egy hétre megint lesz kenyér, ha beosztva bánunk vele. Hátha még Sári egy kis zsírt, vagy egy pár pergelet szalonnát is kap Kelemenéktől. Mindig szoktak adni.

Valamikor, ha a padlásról lekopott az oldalszalonna, meg voltunk ijedve, hogy meghalunk éhen, most meg már örülünk ha egy negyedkilót meg tudunk szerezni, nem is enni, hanem csak vasfazekat kenni.

Este Mózsi elszámolt. Egypengő ötvenet adott napota. Elég tisztességesen, mert Maurernál csak egyhúsz a napszám. A csutkaíziket leszámította a gallyozásba, az ásást meg beleszámította a liszt árába. Mindössze három pengővel maradtunk adós.

Sári is hozott vacsorára csakugyan egy csomó maradékot, meg egy csupor paprikás zsírt is. A pecsenye alól öntötték össze. Nagyon jó szaga van, egészen megbolondítja a levest. Húst meg kolbászt képzel bele az ember.

A gyerekek jóllaktak megint egyszer. Sári is megkönnyebbe-

dett, a gondot megint elzavartuk egy hétre. Nem igen szokott istenkedni, inkább káromkodni. Templomba se jár, de most azt mondta:

— Lám, mégis jó az isten, nem hagyja el a szegényt... az utolsó pillanatban mindig kisegíti...

Na, csak várj — mondom. — Lesz ez még rosszabbul is míg felnőnek ezek a rajkók. Addig még nagyon sokszor kell neki segíteni.

De mindegy, egyszer megint túlvagyunk a nehezén és Sári ellohajtott Mózsihoz, vitte az egy pengőt, amit Kelemenéktől kapott sóra, élesztőre. Én azt akartam, hogy 50 fillért adjon az adósságba is, hadd lássa Mózsi, hogy van bennünk akarat, most is nagyon jó volt, hogy kisegített, de Sári azon volt, hogy hoz inkább vagy hat kiló krumplit, legalább az legyen a háznál, hogy tudjon valami ételfélét is főzni...

Veres Péter

VOJVODINA HÚSZ ÉVE

(Szemelvény most készülő naptárunkból)

Egy ország, nép, vagy akár országrész életében a történelem szempontjából husz év nem nagy idő és husz év alatt nem történhetnek események, nem mehetnek végbe folyamatok, amelyeknek hatásai bármilyen szempontból helyrehozhatatlanok lennének. De husz év fölmutathat már bizonyos törvényszerűségeket és ha ezeket fölleljük, akkor a mult alapján a jövőre is következtethetünk. A megállapított hiányok, vagy előnyös jelenségek tanulságai pedig a szebb és jobb jövő küzdelmes építésének nélkülözhetetlen eszközei.

Ebből a szempontból *minden idevaló ember* részére — elgondolásait akár túlnyomóan egyéni célszabályok, akár altruizmus vezérszabályok — Vojvodina fejlődése az elmúlt husz év népesedési adatainak megvilágításában okvetlenül érdekes képet nyújt. Ez a kép a valóságot, — a számszerű tények valóságát adja. Ilyenek vagyunk, mondják a tények. Mivel a jövő elsősorban tőlünk függ, mert az emberek — ha adott keretek és megszabott lehetőségek között is — maguk irányítják sorsuk fejlődését, szükséges, hogy a javítani akarás tényekre támaszkodva induljon meg a kitűzött cél felé. A legszebb elgondolás is csak úgy válhat valóvá, ha minden ízében idomul ahhoz a talajhoz, amelyre alkalmazni akarjuk.

Bármilyen igazak, s mindenütt alkalmazhatók legyenek a világot átfogó tantételek, ha azok a helyi talajba nem eresztenek gyökeret és élettőrejük nem onnan szívják, s ha az általános-ságban egyező viszonyok különleges jellemvonásait, törvényszerűségeit nem találjuk meg, ezeket nem kutatjuk és hozzájuk nem alkalmazzuk — csak utópiák maradnak, üres szaválás és frázispuffogatás.